

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
IV-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
IV-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL ENERGIYA SEKTORIDA VENCHUR INVESTITSIYALARINING RIVOJLANISHI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTON IMKONIYATLARI	12
Qarajanova Gulnoza Tolliyevna	
MILLIY KOMPANIYALARNI BAYNALMILALLASHUV BOSQICHLARI VA XALQARO KORPORATIV BIRLASHUVLAR (M&A) STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	19
Shokirov Shoxruxmirzo Baxtiyorjon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGINI IQLIM VA EKOLOGIK O'ZGARISHLARGA MOSLASHTIRISHDA SMART TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH METODOLOGIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	23
Mirzataev Salamat Muratbaevich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA MEVACHILIK KLASTERLARINI TASHKIL ETISHNING ISHLAB CHIQRISH VA RENTABELLIK KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	28
Tureev Azizbek Abatovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH XIZMATLARINI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK MODELI.....	32
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA RESURS TEJAMKOR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	37
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich	
THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INSURANCE MARKET AND THE LEVEL OF INCLUSIVENESS.....	43
Ravshanova Mohinur O'rolovna	
O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI AJ KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	51
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI.....	55
Qaraev Anvar Botirovich	
THE IMPACT OF LOYALTY PROGRAMS ON CUSTOMER RETENTION IN ONLINE COSMETICS: A MIXED-METHODS STUDY	61
Toirova Mubina	
IQLIM O'ZGARISHI VA "YASHIL" TRANSFORMATSIYANING JAHON MOLIYA BOZORLARIGA TA'SIRI.....	66
Qo'chqorova Muxlisaxon Ulug'bek qizi	
KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIDA RAQAMLI PLATFORMALAR - ELEKTRON TIJORAT SAYTLARI, MARKETPLEYSLAR VA MOBIL ILOVALARNING O'RNI.....	73
Rizayeva Nilufar Oblakulovna	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDAGI IQTISODIY SAMARADORLIGI	79
Abdulla Mavlonov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI LOGISTIKASINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI BOZOR INFRATUZILMASI SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	82
Komekova Gulzira Sharbaevna	

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К АГРЕГИРОВАНИЮ РАЗРОЗНЕННЫХ ДАННЫХ В ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ	87
Бекматов Акмал Курбонмахматович	
SUG'URTA TASHKIOTLARIDA MHXSGA O'TISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	93
Azamatova G. I.	
O'ZBEKISTON SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSİYALARNING XARAJAT-FOYDA TAHLILI	98
Omonov Olim Murodullayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	104
Isxakova Sarvar Ayubovna	
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ В КРЕДИТНОМ СКОРИНГЕ РОЗНИЧНЫХ ЗАЁМЩИКОВ: ОПЫТ АКБ «КАПИТАЛБАНК» (РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН)	109
Жанайдарова Камола Абаевна	
INVESTITSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHDA IPO VA KORPORATIV OBLIGATSIYALAR SAMARADORLIGI	115
G'afurov Sherzod Abdvaxob o'g'li	
O'ZBEKISTON TURIZM BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA MARKETING TADQIQOTLARNING AHAMIYATI	120
Usmanova Zumrad Islamovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL VODOROD IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING BIZNES VA INVESTITSION MEKANIZMLARI	123
Nuraliyeva Komila Sanaqulovna	
XUFYONA IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA XALQARO TAJRIBALAR TAHLILI: SOLIQ ISLOHOTLARI VA RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	130
Utkirova Jasmina Jasur qizi	
XORIJIY DAVLATLAR AMALIYOTIDA XUSUSIY INVESTITSİYALAR VA AHOLI DAROMADLARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TARTIBGA SOLISH YO'NALISHLARI	135
Salimova Zaxro Sobirjon qizi	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY TAHLILI VA BASHORATI	141
Xakimov D.R.	
ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА НА ЗАНЯТОСТЬ: ОПТИМИЗАЦИЯ И ТРАНСФОРМАЦИЯ РАБОЧИХ МЕСТ	151
Эркинбаева Камила Жавлонбековна	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY RESURSLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	156
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
HUDUDLARDA TURISTLARGA UMUMIY OVQATLANISH XIZMATLARINI KO'RSATISHNING SAMARALI RIVOJLANISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH: RFEI INDEKSI, KLASSTER MODEL I VA "TASTE UZBEKISTAN" RAQAMLI EKOTIZIMI	162
Maxmadiyeva Charos Xayrullayevna	
SAVDODA MARKETING TADQIQOTLARINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	171
Jalalova Dildora Jamolovna	
КЛИМАТИЧЕСКОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ В КОНТЕКСТЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	174
Лана Цхай	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARNI MOLIYAVIY HISOBOTDA AKS ETTIRISHNI MASALALARI	181
G'oziyeva Moxira Rustam qizi	

TA'LIM MUASSASALARIDA LIDERLIK SAMARADORLIGINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	189
Yuldashova Yoqutoy	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI RAQAMLI KREDITLASHNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	193
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna	
Abduraxmonov Faridun Firo'z o'g'li	
SANOAT TARMOQLARIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA KONSEPSIYASINING IQTISODIY VA INSTITUTSIONAL MAZMUNI	199
Mamarasulova Iroda Zafarjon qizi	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРИЯ, ОТРАСЛЕВАЯ СПЕЦИФИКА И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ.....	204
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
ENHANCING GREEN ACCOUNTING IN UZBEKISTAN: COMPARATIVE LESSONS FROM DEVELOPED ECONOMIES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	210
Xolmurodova Durdona Otamurod qizi	
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ, СОЦИАЛЬНЫЕ И ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ	218
Саттарова Зухра Илхомовна	
KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING HUDUDIY INVESTITSIYA FAOLLIGIGA TA'SIRI	224
Toirjonov Sardorbek Dilshodjon o'g'li	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNING BANDLIKNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	229
Mamadaliyev Doniyorbek Shuhratbek o'g'li	
TOSHKENTDA KICHIK BIZNES KORXONALARIDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI: LOGIT VA PROBIT MODELLARI ASOSIDA EMPIRIK TAHLIL	235
Hasan Ibragimov	
Mannonov Shahzod	
Toshmurod Qulmanov	
MOSLASHUVCHAN MENEJMENT VA UNING SIFAT BOSHQARUVIDAGI O'RNI	242
Ibroximova Zuhra Baxtiyor qizi	
IJTIMOIIY SOHANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI.....	247
Ro'zmetov Kamol Ibodullayevich	
Ibragimov Qayumbek Ikromovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	254
Muminov Bekzod Polvonovich	
KORPORATIV AXBOROT TIZIMLARINI RAQAMLASHTIRISH KONSEPSIYASINING NAZARIY EVOLYUTSIYASI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR TASNIFI.....	263
Kuchkarov Ulug'bek Tahirovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MINTAQALARIDA EKSPORT FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Abdulatifova Moxinur Alisher qizi	
FIZIKA FANINI SUN'IY INTELLEKT INTEGRATSIYASI ASOSIDA SAMARALI O'QITISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	275
Razzoqov I.D.	
RAQAMLI MEHNAT BOZORLARI VA IQTISODIY BARQARORLIK: O'ZBEKISTON VA QOZOG'ISTON MISOLIDA QIYOSIY TAHLIL	281
Safarova Gulruh Akmal qizi	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ КАТЕГОРИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ И НАУЧНЫЙ	

ПОДХОД К ЕЁ ОПРЕДЕЛЕНИЮ.....	287
Зайналов Ж. Р.	
O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O‘RNI.....	293
Xolmatova Mumtozbeqim Alisherxon qizi	
TURISTIK BOZOR KONYUNKTURASINI O‘RGANISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI.....	298
Usmanova Zumrad Islamovna	
PREPARATION OF NUT JAM USING MULBERRY SYRUP BASED ON ITS CONSUMER PROPERTIES.....	302
Pardaev Gayrat Yakhshibaevich	
BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI MEROS OBYEKTLARINING TURISTIK SIG‘IM IMKONIYATLARI.....	306
Tolibova Shaxrizoda	
КОМПЛЕКСНЫЙ НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОТЧЕТ: ТРАНСФОРМАЦИЯ, ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ СТРАХОВОГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	314
Махмудов Комолиддин Розметович	
SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT IN DEVELOPING COUNTRIES: THE SYNERGY OF INVESTMENT, AGRICULTURAL TRANSFORMATION, AND ENVIRONMENTAL POLICY.....	319
Kholmukhamedova Feruza	
IQTISODIY BARQARORLIKNI TA‘MINLASHDA EKSPORT OPERATSIYALARINI MOLIYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	324
Mir Axmadova Mariyam Nosir Axmadovna	
ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЛИКВИДНОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ В РУСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	330
Бауетдинов Мажит Жанызакович	
Жанызакова Шахноза Мажит кызы	
FEATURES AND WAYS OF FURTHER DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY.....	338
Kobilov Alisher	
Majidova Irodahon	
RAQAMLI UNIVERSITET MODELI — BARQAROR OLIY TA‘LIMNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	346
Nazirova Komola Raximjon qizi	
HUDUD EKSPORTINING XOM ASHYOGA BOG‘LIQLIGI: MOLIYAVIY OQIBATLAR VA BARTARAF ETISH YO‘LLARI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	352
Norturayev Mansurbek Obid o‘g‘li	
MOLIYA BOZORINING IQTISODIY O‘SISHDAGI O‘RNI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	359
Maxkamova Dilafruz Aliyevna	
Miryunusov Avaz Iqboljon o‘g‘li	
ECONOMIC FOUNDATIONS FOR ENHANCING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE SERVICES IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM.....	363
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
KORXONA BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	368
Shodmanov Toshtemir Ro‘ziyevich	
INVESTITSIYA FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA BOZOR MEKANIZMLARINING NAZARIY-HUQUQIY JIHATLARI VA ULARNING MILLIY IQTISODIYOTDAGI O‘RNI.....	372
Amonova Nazokat O‘tkurovna	

ЭКОНОМИКА АВТОМАТИЗАЦИИ КАК ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ МЕНЯЮТ СТРУКТУРУ ЗАТРАТ И БИЗНЕС-МОДЕЛИ	378
Ли Д.Э.	
KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA UNI TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIGA TATBIQ ETISH YO'NALISHLARI.....	382
Bozorov Jasurbek Panji o'g'li	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA AYLANMA MABLAG'LARNI SAMARALI BOSHQARISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	387
Tashxodjayev Abdurasul Abdumansurovich	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INVESTITSIYA SAMARADORLIGIGA TA'SIRI: NAZARIY ASOSLAR VA EMPIRIK TAHLIL.....	395
Abdig'aniyeva S.M.	
ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИДА СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТГА АСОСЛАНГАН НАРХЛАР МОДУЛИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ: КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КОМПЛАЕНС, ҲИСОБДОРЛИК ВА РАҚОБАТНИ КУЧАЙТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	401
Рахманов Фурқат Темирович	
BANKLARDA SUG'URTA FAOLIYATINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	407
Isayeva Xolbibibi Boboqulovna Ziyatova Sitora Baxtiyor qizi	

BANKLARDA SUG'URTA FAOLIYATINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Isayeva Xolbibibi Boboqulovna
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti
"Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasida o'qituvchisi
E-mail: xolbibiiisayeva@gmail.com
ORCID: 0009-0001-1047-0570

Ziyatova Sitara Baxtiyor qizi
E-mail: sitorabakhtiyarovna@gmail.com
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti
"Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasida o'qituvchisi
ORCID: 0009-0000-9261-3186

Annotatsiya. Mazkur maqolada banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilishning nazariy va amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), mobil ilovalar va onlayn platformalarning sug'urta xizmatlarini ko'rsatish samaradorligiga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, bank va sug'urta kompaniyalari o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish, mijozlarga qulay va tezkor xizmatlar ko'rsatish hamda raqamli sug'urta mahsulotlarini joriy etishning ustuvor yo'nalishlari yoritilgan. Tadqiqot natijasida banklarda sug'urta faoliyatini raqamlashtirishni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sug'urta faoliyati, raqamli transformatsiya, bancassurance, raqamli sug'urta, sun'iy intellekt, Big Data, fintech, mobil banking, innovatsion texnologiyalar.

Abstract. This article examines the theoretical and practical aspects of the digital transformation of insurance activities in banks. The impact of digital technologies, artificial intelligence, Big Data, mobile applications, and online platforms on the efficiency of insurance services is analyzed. The study highlights priority directions for developing cooperation between banks and insurance companies, improving customer service quality, and implementing digital insurance products. Based on the research findings, practical recommendations are proposed to enhance the digitalization of insurance activities within the banking sector.

Keywords: insurance activity, digital transformation, bancassurance, digital insurance, artificial intelligence, Big Data, fintech, mobile banking, innovative technologies.

Аннотация. В данной статье исследуются теоретические и практические аспекты цифровой трансформации страховой деятельности в банках. Проанализировано влияние цифровых технологий, искусственного интеллекта, больших данных (Big Data), мобильных приложений и онлайн-платформ на эффективность предоставления страховых услуг. Особое внимание уделено развитию сотрудничества между банками и страховыми компаниями, повышению качества обслуживания клиентов и внедрению цифровых страховых продуктов. По результатам исследования разработаны научно-практические рекомендации по совершенствованию цифровизации страховой деятельности в банковском секторе.

Ключевые слова: страховая деятельность, цифровая трансформация, bancassurance, цифровое страхование, искусственный интеллект, Big Data, финтех, мобильный банкинг, инновационные технологии.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi moliyaviy xizmatlar bozorida sezilarli o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Xususan, bank va sug'urta sektorlarida raqamli transformatsiya jarayonlari xizmatlar ko'rsatish samaradorligini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish hamda mijozlarga qulay va tezkor xizmatlarni taqdim etish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Zamonaviy iqtisodiyotda bank va sug'urta xizmatlarining o'zaro integratsiyalashuvi natijasida shakllanayotgan bancassurance modeli moliyaviy xizmatlar bozorining muhim segmentlaridan biriga aylanib bormoqda.

Raqamli transformatsiya jarayonlari banklarda sug'urta mahsulotlarini yaratish, sotish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishga xizmat qilmoqda. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), blokcheyn texnologiyalari, bulutli hisoblash tizimlari va mobil ilovalar sug'urta xizmatlarini ko'rsatishda yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Natijada sug'urta polislarini rasmiylashtirish, risklarni baholash, sug'urta hodisalarini ko'rib chiqish va sug'urta to'lovlarini amalga oshirish jarayonlari sezilarli darajada avtomatlashtirilmoqda.

Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarda banklar sug'urta xizmatlarini raqamli kanallar orqali taqdim etish orqali mijozlar bazasini kengaytirish va qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirishga erishmoqda. Shu bilan birga, raqamli sug'urta mahsulotlarining joriy etilishi mijozlarning moliyaviy xizmatlardan foydalanish darajasini oshirish hamda moliyaviy inklyuziyani ta'minlashga xizmat qilmoqda. O'zbekistonda ham bank va sug'urta bozorlarini raqamlashtirish, moliyaviy texnologiyalarni joriy etish va innovatsion xizmatlarni rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilish jarayonida axborot xavfsizligi, kiberxavfsizlik, raqamli infratuzilma, mijozlarning raqamli savodxonligi hamda normativ-huquqiy bazani takomillashtirish bilan bog'liq ayrim jihatlar alohida e'tibor talab etadi. Mazkur jihatlarni tizimli ravishda hal etish bank va sug'urta sektorlarining samarali integratsiyasini ta'minlash hamda raqamli iqtisodiyot talablariga mos innovatsion moliyaviy xizmatlarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilishning nazariy asoslari va amaliy jihatlarini o'rganish, ushbu jarayonga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish hamda sug'urta xizmatlarini raqamlashtirishning ustuvor yo'nalishlari bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida bancassurance tizimining rivojlanish tendensiyalari, raqamli texnologiyalarning sug'urta faoliyatiga ta'siri va xalqaro tajribalarni milliy amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilish masalalari so'nggi yillarda jahon moliya bozorida yuz berayotgan texnologik o'zgarishlar fonida iqtisodchi olimlar va amaliyotchilar e'tiboridagi dolzarb tadqiqot yo'nalishlaridan biriga aylandi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi natijasida bank va sug'urta sektorlarining integratsiyalashuvi yangi moliyaviy xizmatlar va innovatsion biznes modellarining shakllanishiga zamin yaratmoqda. Ayniqsa, bancassurance modeli doirasida sug'urta mahsulotlarini raqamli platformalar orqali sotish va boshqarish masalalari ilmiy adabiyotlarda keng yoritilmoqda.

Bancassurance tushunchasi ilk bor Yevropa mamlakatlarida shakllanib, bank va sug'urta kompaniyalari o'rtasidagi hamkorlikning samarali modeli sifatida rivojlandi. Xorijiy olimlar Hoschka (1994), Swiss Re (2007) va Skipper (2018) tadqiqotlarida bancassurance modeli banklar uchun qo'shimcha daromad manbai yaratishi, sug'urta kompaniyalari uchun esa mijozlar bazasini kengaytirish imkonini berishi ta'kidlangan. Ularning fikricha, moliyaviy xizmatlarning integratsiyalashuvi mijozlarga "bir darcha" tamoyili asosida kompleks xizmatlar ko'rsatishga xizmat qiladi.

Raqamli transformatsiya masalalari bo'yicha tadqiqot olib borgan olimlar K. Schwab, E. Brynjolfsson va A. McAfee raqamli texnologiyalar moliyaviy xizmatlar bozorida yangi biznes modellarini shakllantirayotganini qayd etadilar. Ularning ilmiy ishlarida sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn va bulutli texnologiyalarning bank hamda sug'urta xizmatlari samaradorligini oshirishdagi o'rni asoslab berilgan. Xususan, sun'iy intellekt asosidagi algoritmlar mijozlarning xatti-harakatlarini tahlil qilish, individual sug'urta mahsulotlarini taklif etish va risklarni baholash imkoniyatlarini kengaytirishi ta'kidlangan.

Sug'urta sektorini raqamlashtirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda InsurTech texnologiyalarining ahamiyatiga alohida e'tibor qaratiladi. Cummins va Weiss (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda InsurTech kompaniyalari sug'urta xizmatlarini ko'rsatish xarajatlarini kamaytirish, xizmatlar tezkorligini oshirish va mijozlarga yo'naltirilgan innovatsion mahsulotlarni yaratishda muhim rol o'ynashi ko'rsatib berilgan. Shuningdek, blokcheyn texnologiyasining sug'urta shartnomalarini rasmiylashtirish va sug'urta hodisalarini ko'rib chiqish jarayonlarida shaffoflikni ta'minlashi ilmiy jihatdan asoslangan.

Xalqaro tashkilotlar tomonidan e'lon qilingan tadqiqotlarda ham moliyaviy xizmatlarni raqamlashtirishning afzalliklari keng yoritilgan. Xususan, World Bank, International Monetary Fund va Organisation for Economic

Co-operation and Development hisobotlarida raqamli moliyaviy xizmatlar moliyaviy inklyuziyani kengaytirish, xizmatlar sifati va ommabopligini oshirishga xizmat qilishi qayd etilgan. Ushbu tashkilotlar bank va sug'urta xizmatlarini raqamlashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan birga, operatsion risklarni kamaytirishini ham ta'kidlaydi.

O'zbekistonlik iqtisodchi olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda bank tizimini modernizatsiya qilish, moliyaviy xizmatlarni raqamlashtirish va sug'urta bozorini rivojlantirish masalalari o'rganilgan. Mahalliy tadqiqotlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali sug'urta xizmatlari qamrovini kengaytirish, elektron sug'urta polislarini ommalashtirish hamda bank va sug'urta tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish zarurligi asoslab berilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilish moliyaviy xizmatlar bozorining raqobatbardoshligini oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va mijozlar ehtiyojlarini to'liq qondirishning muhim omili hisoblanadi. Biroq mavjud tadqiqotlarda O'zbekiston bank sektorida raqamli sug'urta xizmatlarini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari, bancassurance tizimining raqamli platformalar bilan integratsiyalashuvi va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish samaradorligi yetarli darajada o'rganilmagan. Shu sababli mazkur yo'nalishda qo'shimcha ilmiy izlanishlar olib borish va ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish maqsadga muvofiq.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish hamda ushbu jarayonning samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini raqamli iqtisodiyot, bancassurance tizimi, sug'urta faoliyatini boshqarish va moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirish bo'yicha mahalliy hamda xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, xalqaro tashkilotlar tavsiyalari va normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etadi.

Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv usuli qo'llanilib, bank va sug'urta tashkilotlari o'rtasidagi o'zaro iqtisodiy munosabatlar yagona integratsiyalashgan tizim sifatida o'rganildi. Mazkur yondashuv banklarda sug'urta faoliyatini raqamlashtirishga ta'sir etuvchi texnologik, tashkiliy, iqtisodiy va institutsional omillarni kompleks tahlil qilish imkonini berdi.

Ilmiy tadqiqot davomida qiyosiy tahlil usulidan foydalanilib, rivojlangan mamlakatlarda bancassurance tizimi va raqamli sug'urta xizmatlarini tashkil etish tajribasi O'zbekiston amaliyoti bilan solishtirildi. Xususan, Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, AQSh, Buyuk Britaniya, Singapur va Janubiy Koreyada qo'llanilayotgan raqamli sug'urta platformalari, onlayn sug'urta mahsulotlari va mijozlarga masofaviy xizmat ko'rsatish mexanizmlari o'rganildi. Natijada milliy amaliyotga joriy etish mumkin bo'lgan ilg'or tajribalar aniqlandi.

Tadqiqotda statistik tahlil usuli asosida bank va sug'urta bozorining rivojlanish ko'rsatkichlari, raqamli xizmatlardan foydalanish darajasi, elektron sug'urta polislarining ulushi hamda banklar orqali sotilayotgan sug'urta mahsulotlari hajmi tahlil qilindi. Statistik ma'lumotlarni qayta ishlash va umumlashtirish orqali banklarda sug'urta faoliyatini raqamlashtirishning amaldagi holati va rivojlanish tendensiyalari baholandi.

Shuningdek, ilmiy abstraksiya, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanish orqali sug'urta faoliyatining raqamli transformatsiyasiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar umumlashtirildi va ularning o'zaro bog'liqligi nazariy jihatdan asoslandi. Tahlil jarayonida sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn texnologiyalari, bulutli hisoblash tizimlari va mobil ilovalarning sug'urta xizmatlari samaradorligiga ta'siri baholandi.

Tadqiqotning amaliy qismida SWOT tahlil elementlaridan foydalanilib, banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilishning kuchli va zaif tomonlari, mavjud imkoniyatlar hamda ehtimoliy xavf-xatarlar aniqlashtirildi. Ushbu yondashuv asosida sug'urta xizmatlarini raqamlashtirishning ustuvor yo'nalishlari va rivojlantirish mexanizmlari ishlab chiqildi.

Tadqiqot natijalarining ishonchligini ta'minlash maqsadida tahlil va sintez usullaridan kompleks foydalanildi. Olingan natijalar asosida banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilish, mijozlarga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshirish, operatsion xarajatlarni qisqartirish hamda bank va sug'urta tashkilotlarining raqobatbardoshligini kuchaytirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar shakllantirildi.

Tahlil va natijalar

Bank va sug'urta xizmatlarining raqamli transformatsiyasi moliyaviy xizmatlar bozorida yangi rivojlanish bosqichini boshlab berdi. So'nggi yillarda banklar tomonidan mobil ilovalar, internet-banking, masofaviy identifikatsiya, elektron hujjat aylanishi va sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ko'lamining kengayishi sug'urta mahsulotlarini sotish va boshqarish jarayonlarini ham tubdan o'zgartirmoqda. Natijada an'anaviy sug'urta xizmatlari o'rnini bosqichma-bosqich raqamli sug'urta mahsulotlari egallamoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, banklarda sug'urta faoliyatini raqamlashtirishning asosiy afzalliklari xizmatlar tezkorligini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish, mijozlar bazasini kengaytirish va xizmatlar sifati

hamda shaffofligini ta'minlashdan iborat. Raqamli platformalar orqali mijozlar sug'urta polislarini masofadan turib rasmiylashtirish, sug'urta mukofotlarini to'lash va sug'urta hodisalari yuzasidan murojaatlarni yuborish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

1-jadval
Banklarda sug'urta faoliyatini raqamlashtirishning afzalliklari¹

Afzalliklar	Mazmuni
Operatsion samaradorlik	Xizmat ko'rsatish vaqtining qisqarishi
Xarajatlarni kamaytirish	Qog'oz hujjatlar va qo'shimcha xarajatlarning kamayishi
Mijozlar qamrovining kengayishi	Onlayn xizmatlar orqali ko'proq mijozlarni jalb qilish
Risklarni boshqarish	Ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish imkoniyati
Shaffoflik	Operatsiyalarni nazorat qilish va monitoring qilish imkoniyati

Bankassurance modelining rivojlanishi banklar va sug'urta kompaniyalari o'rtasidagi hamkorlikning yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qilmoqda. Mazkur model orqali banklar o'z mijozlariga kredit, depozit va boshqa moliyaviy xizmatlar bilan bir qatorda sug'urta mahsulotlarini ham taklif qilmoqda. Natijada banklarning komission daromadlari ortib, sug'urta kompaniyalarining bozor qamrovi kengaymoqda.

Raqamli transformatsiya jarayonida sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalanish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu texnologiyalar yordamida mijozlarning moliyaviy xulq-atvori tahlil qilinib, ularning ehtiyojlariga mos individual sug'urta mahsulotlarini taklif etish imkoniyati yaratilmoqda. Bundan tashqari, risklarni baholash jarayonlarining avtomatlashtirilishi sug'urta kompaniyalariga aniqroq tarif siyosatini yuritish imkonini bermoqda.

2-jadval
Banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilishning ustuvor yo'nalishlari²

Yo'nalish	Kutilayotgan natija
Mobil sug'urta xizmatlari	Xizmatlardan foydalanish qulayligi ortadi
Sun'iy intellekt texnologiyalari	Risklarni baholash sifati yaxshilanadi
Big Data tahlili	Mijozlarga moslashtirilgan mahsulotlar yaratiladi
Blokcheyn texnologiyasi	Operatsiyalar shaffofligi va xavfsizligi oshadi
Elektron sug'urta polisleri	Hujjat aylanishi soddalashadi
Bulutli texnologiyalar	Ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash samaradorligi oshadi

Tahlillar natijasida banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilish jarayonida ayrim omillar rivojlanish sur'atlariga ta'sir ko'rsatayotgani aniqlandi. Xususan, axborot xavfsizligi bilan bog'liq muammolar, kiberxavflarning ortib borishi, ayrim hududlarda raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi va aholining moliyaviy hamda raqamli savodxonlik darajasining yetarli darajada shakllanmagani jarayon samaradorligini oshirish zaruratini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, banklarda sug'urta faoliyatini samarali raqamlashtirish uchun zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish bilan bir qatorda, kiberxavfsizlik tizimlarini takomillashtirish, mijozlarning raqamli ko'nikmalarini oshirish va normativ-huquqiy bazani yanada rivojlantirish zarur. Shuningdek, bank va sug'urta tashkilotlari o'rtasida yagona raqamli platformalarni yaratish xizmatlar integratsiyasini kuchaytirib, mijozlarga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Umuman olganda, o'tkazilgan tahlillar banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilish moliyaviy xizmatlar bozorining raqobatbardoshligini oshirish, xizmatlar sifati va tezkorligini yaxshilash hamda bank va sug'urta tashkilotlarining daromadlilikini ko'paytirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, ushbu jarayonning muvaffaqiyati raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, innovatsion boshqaruv usullaridan foydalanish va axborot xavfsizligini ta'minlash darajasiga bevosita bog'liqdir.

1 **Manba:** ilmiy adabiyotlar va xalqaro tashkilotlar hisobotlari asosida mualliflar tomonidan ishlab chiqilgan.

2 **Manba:** ilmiy adabiyotlar va xalqaro tashkilotlar hisobotlari asosida mualliflar tomonidan ishlab chiqilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotda banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilishning nazariy asoslari, amaliy jihatlari hamda rivojlanish tendensiyalari o'rganildi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida bancassurance modeli moliyaviy xizmatlar bozorida muhim o'rin egallab, bank va sug'urta kompaniyalari o'rtasidagi integratsiyani yanada kuchaytirayotgani aniqlandi.

Tahlillar natijasida banklarda sug'urta xizmatlarini raqamlashtirish xizmatlar tezkorligini oshirishi, operatsion xarajatlarni kamaytirishi, mijozlar bazasini kengaytirishi hamda moliyaviy xizmatlar sifatini yaxshilashga xizmat qilishi asoslandi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn va mobil texnologiyalar sug'urta mahsulotlarini yaratish, sotish va boshqarish jarayonlarini avtomatlashtirishda muhim rol o'ynayotgani qayd etildi.

Tadqiqot jarayonida banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilish jarayonida alohida e'tibor talab qiluvchi ayrim omillar mavjudligi aniqlandi. Ular qatoriga kiberxavfsizlik tizimlarini takomillashtirish zarurati, raqamli infratuzilmaning barcha hududlarda bir xil rivojlanmaganligi, mijozlarning raqamli savodxonligini oshirish ehtiyoji hamda normativ-huquqiy bazani yanada rivojlantirish masalalari kiradi.

O'rganishlar shuni ko'rsatadiki, banklarda sug'urta faoliyatini samarali raqamlashtirish uchun kompleks yondashuv zarur bo'lib, u texnologik modernizatsiya, institutsional islohotlar va inson kapitalini rivojlantirishni o'z ichiga olishi lozim. Xususan, bank va sug'urta tashkilotlari o'rtasida yagona raqamli platformalarni yaratish, sun'iy intellekt asosida risklarni boshqarish tizimlarini joriy etish hamda elektron sug'urta mahsulotlarini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, raqamli transformatsiya jarayonida axborot xavfsizligini ta'minlash va kiberxavflarni kamaytirish ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda. Chunki raqamli sug'urta xizmatlarining samaradorligi ko'p jihatdan ishonchli va xavfsiz axborot tizimlariga bog'liqdir.

Umuman olganda, banklarda sug'urta faoliyatini raqamli transformatsiya qilish moliyaviy xizmatlar bozorining raqobatbardoshligini oshirish, mijozlarga qulay xizmatlar yaratish hamda bank va sug'urta sektorlarining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Kelgusida ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish va innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish dolzarb ahamiyatga ega hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023. <https://lex.uz/uz/docs/-6445145>
2. O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi O'RQ-730-son "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. – Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-5739117>
3. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 5-noyabrdagi O'RQ-580-son "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. – Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-4581969>
4. O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 29-sentabrdagi O'RQ-792-son "Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonuni. – Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-6213382>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. – Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/docs/-5030957>
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. – Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
7. ISO/IEC 27001:2022. Information security, cybersecurity and privacy protection — Information security management systems — Requirements. – Geneva: International Organization for Standardization, 2022.
8. ISO 31000:2018. Risk management — Guidelines. – Geneva: International Organization for Standardization, 2018.
9. Pazarbasioglu C., Mora A.G., Uttamchandani M., Natarajan H., Feyen E., Saal M. Digital Financial Services. – Washington, D.C.: World Bank Group, 2020.
10. OECD. Global Insurance Market Trends 2024. – Paris: OECD Publishing, 2024.
11. World Bank. The Global Findex Database 2021: Financial Inclusion, Digital Payments, and Resilience in the Age of COVID-19. – Washington, D.C.: World Bank, 2022.
12. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report, April 2024. – Washington, D.C.: IMF, 2024.
13. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. – New York: W.W. Norton & Company, 2014. – 336 p.

14. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. – Geneva: World Economic Forum, 2016. – 184 p.
15. Hoschka T.C. Bancassurance in Europe. – London: Palgrave Macmillan, 1994. – 208 p.
16. Skipper H.D., Kwon W.J. Risk Management and Insurance: Perspectives in a Global Economy. – Malden: Blackwell Publishing, 2007. – 751 p.
17. Cummins J.D., Doherty N.A. The Economics of Insurance Intermediaries // Journal of Risk and Insurance. – 2006. – Vol. 73, No. 3. – P. 359–396. DOI: 10.1111/j.1539-6975.2006.00180.x.
18. Anderson R. Security Engineering: A Guide to Building Dependable Distributed Systems. – 3rd ed. – Indianapolis: Wiley, 2020. – 1232 p.
19. Stallings W. Network Security Essentials: Applications and Standards. – 6th ed. – Boston: Pearson, 2017. – 464 p.
20. McKinsey & Company. Global Insurance Report 2025: The Pursuit of Growth. – New York: McKinsey & Company, 2024.
21. Gallagher Re. Global InsurTech Report Q3 2024. – London: Gallagher Re, 2024.
22. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Yillik hisobot 2024. – Toshkent, 2025.
23. O'zbekiston Respublikasi Istiqbolli loyihalar milliy agentligi. Sug'urta bozori bo'yicha statistik ma'lumotlar va tahliliy materiallar. – Toshkent, 2024.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>